Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Tredje Udvidede Afdeling)

1. februar 2017 [1]

»Ansvar uden for kontraktforhold — artikel 47 i chartret om grundlæggende rettigheder — rimelig sagsbehandlingstid — sagens særlige omstændigheder — tvistens betydning — tvistens kompleksitet — parternes adfærd og opståede procedurespørgsmål — ingen periode med ubegrundet passivitet«

I sag T-725/14,

Aalberts Industries NV, Utrecht (Nederlandene), ved advokaterne R. Wesseling og M. Tuurenhout,

sagsøger,

mod

Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol, først ved A. Placco, derefter ved J. Inghelram og E. Beysen, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

støttet af:

Europa-Kommissionen ved S. Noë, P. van Nuffel og V. Bottka, som befuldmægtigede,

intervenient,

vedrørende et søgsmål i medfør af artikel 268 TEUF med påstand om erstatning for det tab, som sagsøgeren angiveligt skulle have lidt som følge af sagsbehandlingstiden ved Retten i den sag, som gav anledning til dom af 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114),

har

RETTEN (Tredje Udvidede Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, S. Papasavvas, og dommerne I. Labucka, E. Bieliūnas (refererende dommer), V. Kreuschitz og I.S. Forrester,

justitssekretær: fuldmægtig A. Lamote,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 19. juli 2016,

afsagt følgende

1 — * Processprog: nederlandsk.

Dom

Tvistens baggrund

1 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 14. december 2006 anlagde sagsøgeren, Aalberts Industries NV, sammen med Simplex Armaturen + Fittings GmbH & Co. KG (herefter »Simplex«) og Acquatis France SAS, nu Comap SA (herefter »Acquatis«), sag til prøvelse af Kommissionens beslutning K(2006) 4180 af 20. september 2006 om en procedure efter artikel [101 TEUF] og artikel 53 i EØS-aftalen (sag COMP/F-1/38 121 – Fittings) (herefter »K(2006) 4180«). I stævningen nedlagde selskaberne nærmere bestemt påstand om, principalt, at beslutningen annulleredes, eller subsidiært, at den bøde, som de var blevet pålagt, blev nedsat.

2 Ved dom af 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114), annullerede Retten artikel 1 i beslutning K(2006) 4180, for så vidt som Europa-Kommissionen heri havde fastslået, at de i præmis 1 nævnte selskaber havde deltaget i en overtrædelse af artikel 101 TEUF i perioden fra den 25. juni 2003 til den 1. april 2004. Retten annullerede ligeledes beslutningens artikel 2, litra a). I denne artikel havde Kommissionen pålagt sagsøgeren, in solidum med sine datterselskaber, Simplex og Acquatis, en bøde på 100,80 mio. EUR. Endelig annullerede Retten artikel 2, litra b), nr. 2), i beslutning K(2006) 4180, hvori Simplex og Acquatis in solidum blev pålagt at betale et beløb på 2,04 mio. EUR.

3 Ved appelskrift indleveret den 6. juni 2011 iværksatte Kommissionen appel til prøvelse af dommen af 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114).

4 Ved dom af 4. juli 2013, Kommissionen mod Aalberts Industries m.fl. (C-287/11 P, EU:C:2013:445), forkastede Domstolen appellen.

Retsforhandlinger og parternes påstande

5 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 14. oktober 2014 har sagsøgeren anlagt nærværende sag mod Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol eller ved Kommissionen.

6 Ved særskilte processkrifter indleveret til Rettens Justitskontor henholdsvis den 17. november 2014 og den 17. december 2014 har Kommissionen og Den Europæiske Unions Domstol begge fremsat en formalitetsindsigelse i medfør af artikel 114, stk. 1, i Rettens procesreglement af 2. maj 1991.

7 Ved kendelse af 13. februar 2015, Aalberts Industries mod Den Europæiske Union (T-725/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:107), forkastede Retten dels den af Den Europæiske Unions Domstol rejste formalitetsindsigelse, dels afviste den søgsmålet, for så vidt som det var rettet mod Unionen, repræsenteret af Kommissionen.

8 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 19. marts 2015 iværksatte Den Europæiske Unions Domstol appel, registreret som C-132/15 P, til prøvelse af kendelsen af 13. februar 2015, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-725/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:107).

9 Ved kendelse af 14. april 2015 udsatte formanden for Rettens Tredje Afdeling på anmodning af Den Europæiske Unions Domstol sagen indtil Domstolens afgørelse i sag C-132/15 P, Domstolen mod Aalberts Industries.

10 Ved kendelse af 18. december 2015, Domstolen mod Aalberts Industries (C-132/15 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:858), blev sagen slettet af Domstolens register.

11 Efter genoptagelse af sagens behandling i nærværende sag indgav Kommissionen ved processkrift indleveret til Rettens Justitskontor den 15. januar 2016 anmodning om at måtte intervenere til støtte for Den Europæiske Unions Domstols påstande.

12 Den 16. februar 2016 indgav Den Europæiske Unions Domstol svarskrift.

13 Den 17. februar 2016 henviste Retten nærværende sag til Tredje Udvidede Afdeling.

14 Den 2. marts 2016 traf Retten afgørelse om, at en yderligere udveksling af processkrifter ikke var nødvendig. I øvrigt opfordrede Retten inden for rammerne af foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse i procesreglementets artikel 89 Den Europæiske Unions Domstol til at oplyse, om den havde anmodet om og fået samtykke fra sagsøgerne i den sag, som førte til dom af 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114) (herefter »sag T-385/06«), og fra Kommissionen til at fremlægge visse dokumenter, som fremgik af bilagene til svarskriftet, og som vedrørte sag T-385/06.

15 Ved kendelse af 15. marts 2016, Aalberts Industries mod Den Europæiske Union (T-725/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:208), imødekom formanden for Rettens Tredje Udvidede Afdeling Kommissionens anmodning om at måtte intervenere til støtte for Den Europæiske Unions Domstols påstande og præciserede, at Kommissionen har de i artikel 116, stk. 6, i procesreglementet af 2. maj 1991 fastsatte rettigheder.

16 Den 18. marts 2016 besvarede Den Europæiske Unions Domstol det i præmis 14 nævnte spørgsmål. Domstolen anførte, at Retten principalt skulle fastslå, at Domstolen ikke havde pligt til anmode om og opnå samtykke fra sagsøgeren og fra Kommissionen for at kunne fremlægge dokumenterne vedrørende sag T-385/06, og subsidiært, at sagsøgeren og Kommissionen stiltiende havde givet dette samtykke. Mere subsidiært anmodede Den Europæiske Unions Domstol om, at dens svar blev behandlet som en anmodning om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, hvorved Retten skal anordne fremlæggelsen i nærværende sag af de dokumenter, der udgør sagsakterne i sag T-385/06, navnlig bilagene til svarskriftet.

17 Den 4. april 2016 besluttede formanden for Rettens Tredje Udvidede Afdeling for det første at fjerne de dokumenter, der fremgik af bilagene til svarskriftet i nærværende sag, og som vedrørte sag T-385/06, fra sagsakterne. Denne afgørelse var begrundet med henvisning til dels, at Den Europæiske Unions Domstol hverken havde anmodet om eller opnået samtykke fra parterne i sag T-385/06 til at fremlægge de omhandlede dokumenter, dels at Domstolen ikke havde anmodet om adgang til denne sags sagsakter i henhold til procesreglementets artikel 38, stk. 2. For det andet opfordrede formanden for Rettens Tredje Udvidede Afdeling i medfør af procesreglementets artikel 88, stk. 3, sagsøgeren til at fremsætte sine bemærkninger til den anmodning om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, som Den Europæiske Unions Domstol havde fremsat mere subsidiært i det ovenfor i præmis 16 nævnte svar af 18. marts 2016.

18 Den 20. april 2016 svarede sagsøgeren, at Den Europæiske Unions Domstols anmodning om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse bør forkastes.

19 Den 11. maj 2016 fastslog Retten, at sagens fremme og bilæggelse under hensyn til sagens genstand kræver, at sagsakterne i sag T-385/06 stilles til rådighed. Retten besluttede således inden for rammerne af foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse i procesreglementets artikel 89 at tilføje sagsakterne i sag T-385/06 til sagsakterne i nærværende sag.

20 Den 17. juni 2016 anmodede Den Europæiske Unions Domstol om at få tilstillet sagsakterne i sag T-385/06.

21 Den 29. juni 2016 anmodede Retten sagsøgeren om at fremlægge et dokument.

22 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten i retsmødet den 19. juli 2016.

23 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol, tilpligtes at yde erstatning for det tab, som sagsøgeren har lidt som følge af den urimeligt lange sagsbehandlingstid ved Retten, og nærmere bestemt at betale til sagsøgeren:

— 1 014 863 EUR for økonomisk skade og 5 040 000 EUR for ikke-økonomisk skade eller et beløb, som Retten fastsætter efter billighed

— udligningsrenter for disse beløb fra den 13. januar 2010 og indtil domsafsigelsen i nærværende sag til den sats, som Den Europæiske Centralbank anvender på sine vigtigste refinansieringstransaktioner, forhøjet med to procentpoint eller til den sats, som Retten fastsætter efter billighed.

— Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol tilpligtes at betale sagens omkostninger.

24 Den Europæiske Unions Domstol har, støttet af Kommissionen, nedlagt følgende påstande:

— Principalt frifindelse.

— Subsidiært frifindelse med hensyn til påstanden om erstatning af den angivelige materielle skade, og at sagsøgeren tilkendes erstatning for den angivelige ikke-økonomiske skade på maksimalt 5 000 EUR.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

25 I henhold til artikel 340, stk. 2, TEUF skal Unionen for så vidt angår ansvar uden for kontraktforhold i overensstemmelse med de almindelige retsgrundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, erstatte skader forvoldt af dets institutioner eller af dets ansatte under udøvelsen af deres hverv.

26 Ifølge fast retspraksis følger det af artikel 340, stk. 2, TEUF, at det er en forudsætning for Den Europæiske Unions ansvar uden for kontraktforhold og gennemførelsen af kravet om erstatning for det lidte tab, at en række betingelser skal være opfyldt med hensyn til den retsstridige adfærd, der foreholdes institutionerne, det eventuelle tab samt årsagssammenhængen mellem denne adfærd og det påberåbte tab (dom af 29.9.1982, Oleifici Mediterranei mod EØF, 26/81, EU:C:1982:318, præmis 16, og af 9.9.2008, FIAMM m.fl. mod Rådet og Kommissionen, C-120/06 P og C-121/06 P, EU:C:2008:476, præmis 106).

27 Sagsøgeren kræver erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som denne angiveligt har lidt som følge af tilsidesættelsen af kravet om, at retssager skal behandles inden for en rimelig tid (herefter »rimelig sagsbehandlingstid«), i sag T-385/06.

28 Sagsøgeren har for det første anført, at proceduren i sag T-385/06 varede fire år og tre måneder, og at behandlingen af denne sag var »gået i stå« i mere end to år og to måneder. Sagsøgeren er af den opfattelse, at Retten ikke skal vurdere, hvad der ville have været rimelig sagsbehandlingstid i denne sag. Sagsøgeren har således fremhævet, at det udelukkende skal vurderes, hvorvidt

sagsbehandlingstiden har været urimelig, for så vidt som den har varet over tre år. I den henseende har sagsøgeren anført, at sagsbehandlingstiden i sag T-385/06 under hensyntagen til de konkrete omstændigheder ikke burde have overskredet tre år.

29 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at i tilfælde, hvor det er omtvistet, hvorvidt der foreligger en tilsidesættelse af konkurrencereglerne, begrunder det grundlæggende krav om retssikkerhed, som gælder for virksomhederne, og hensynet til at sikre, at konkurrencen inden for det indre marked ikke fordrejes, at søgsmålet bliver behandlet med omhu og inden for frist, der er så kort som muligt. Sagsøgeren har ligeledes fremført, at bøden på mere end 100 mio. EUR, som den blev pålagt ved beslutning K(2006) 4180, gav negativ omtale, som smittede af på aktiekursen og finansanalytikernes vurdering. Sagsøgeren har tilføjet, at virksomhedens omdømme hos kunderne blev beskæmmet ved beslutning K(2006) 4180, som fejlagtigt pålagde den en bøde, og som i sidste ende blev annulleret af Retten.

30 For det tredje har sagsøgeren anført, at varigheden af sagsbehandlingstiden i sag T-385/06 ikke kan begrundes med henvisning til særlige omstændigheder i denne sag. Sagsbehandlingstidens varighed vil heller ikke kunne begrundes med henvisning til kompleksiteten i sag T-385/06. I øvrigt kan varigheden ikke forklares ud fra parternes adfærd, idet den skriftlige forhandling i sag T-385/06 blev afsluttet ti måneder efter stævningens indlevering.

31 Den Europæiske Unions Domstol har bestridt disse anbringender.

32 Det skal herved fremhæves, at det i artikel 47, stk. 2, Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder er fastsat, at »[e]nhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov«.

33 Det er blevet fastslået, at en sådan ret, der gjaldt som et almindeligt EU-retligt princip, inden chartret om grundlæggende rettigheder trådte i kraft, finder anvendelse under et søgsmål til prøvelse af en kommissionsbeslutning (jf. dom af 16.7.2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 178 og den deri nævnte retspraksis).

34 Det bemærkes, at stævningen i sag T-385/06 i det foreliggende tilfælde blev sendt pr. fax til Rettens Justitskontor den 14. december 2006, og at Justitskontoret modtog originalen den 21. december 2006. Sag T-385/06 blev afsluttet den 24. marts 2011 med afsigelse af dom i sagen Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114). Dermed forekommer sagsbehandlingen, der har varet mere end fire år og tre måneder, umiddelbart meget lang.

35 Det skal imidlertid bemærkes, at fristens rimelige karakter skal vurderes på grundlag af omstændighederne i den enkelte sag, herunder sagens betydning for den pågældende, dens kompleksitet samt sagsøgerens og de kompetente myndigheders adfærd (jf. i denne retning dom af 17.12.1998, Baustahlgewebe mod Kommissionen, C-185/95 P, EU:C:1998:608, præmis 29, og af 9.9.2008, FIAMM, C-120/06 P og C-121/06 P, EU:C:2008:476, præmis 212).

36 Det skal ligeledes bemærkes, at »parternes« adfærd og opståede procedurespørgsmål er omfattet af de omstændigheder, der skal tages i betragtning ved vurdering af fristens rimelige karakter (jf. i denne retning dom af 16.7.2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 181 og 184).

37 Listen over disse kriterier er ikke udtømmende, og vurderingen af nævnte frists rimelige karakter kræver ikke en systematisk undersøgelse af sagens omstændigheder med henblik på hvert enkelt af kriterierne, når varigheden af proceduren fremstår som begrundet med hensyn til et enkelt kriterium. Sagens kompleksitet eller den omstændighed, at sagsøgeren udviser en forhalende adfærd, kan således

anvendes til at begrunde en frist, der ved første øjekast synes for lang (jf. dom af 16.7.2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 182 og den deri nævnte retspraksis).

38 Heraf følger, at den rimelige karakter af en frist ikke kan fastlægges under henvisning til en bestemt maksimumsgrænse, der fastsættes på abstrakt vis, men skal vurderes i hvert enkelt tilfælde under hensyn til sagens omstændigheder (dom af 15.10.2002, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P og C-254/99 P, EU:C:2002:582, præmis 192, og af 28.2.2013, fornyet prøvelse Arango Jaramillo m.fl. mod EIB, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, præmis 29).

39 Det må derfor i det foreliggende tilfælde vurderes, om de særlige omstændigheder i sag T-385/06 kan forklare sagsbehandlingstiden i den omhandlede sag. Det skal herved undersøges, for det første, hvilken betydning tvisten har for sagsøgeren, for det andet, hvor kompleks sag T-385/06 er, for det tredje, hvilken indvirkning parternes adfærd og opståede procedurespørgsmål har haft, og for det fjerde, hvorvidt der eventuelt er forekommet en periode med ubegrundet passivitet i behandlingen af sag T-385/06.

Betydningen af sag T-385/06 for sagsøgeren

40 Det bemærkes, at såfremt det er omtvistet, hvorvidt der foreligger en tilsidesættelse af konkurrencereglerne, har det grundlæggende krav om retssikkerhed, som gælder for virksomhederne, og hensynet til at sikre, at konkurrencen inden for det indre marked ikke fordrejes, stor betydning, ikke kun for sagsøgeren og selskabets konkurrenter, men også for udenforstående på grund af de mange personer, der er berørt heraf, og de involverede økonomiske interesser (dom af 16.7.2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 186).

41 Det bemærkes, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde i beslutning K(2006) 4180 har fastslået, at sagsøgeren havde deltaget i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse af artikel 101 TEUF fra den 25. juni 2003 til den 1. april 2004. Kommissionen pålagde derefter sagsøgeren en bøde på 100,80 mio. EUR, in solidum med Aquatis og Simplex for så vidt angår 55,15 mio. EUR, da sagsøgeren udgjorde en økonomisk enhed med disse to selskaber.

42 Heraf følger, at sag T-385/06 har betydning for sagsøgeren.

Kompleksiteten med hensyn til sag T-385/06

43 Det skal for det første fremhæves, at den af sagsøgeren anlagte sag T-385/06 krævede en grundig undersøgelse af de faktiske omstændigheder og mange juridiske spørgsmål.

44 Det bemærkes herved for det første, at Kommissionen i beslutning K(2006) 4180 havde fastslået, at ca. 30 selskaber tilhørende 11 koncerner havde deltaget i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse af artikel 101 TEUF og, fra den 1. januar 1994, artikel 53 i aftalen om det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), idet de havde deltaget i en flerhed af aftaler og samordnet praksis på markedet for kobberfittings og fittings af kobberlegeringer, bestående i fastsættelse af priser, vedtagelse af prislister, prisnedslag og rabatter, gennemførelsesmekanismer til indførelse af prisforhøjelser, tildeling af nationale markeder og kunder og udveksling af andre handelsmæssige oplysninger. I øvrigt havde Kommissionen pålagt sagsøgeren en bøde for at have begået denne overtrædelse fra den 25. juni 2003 til den 1. april 2004.

45 For det andet bemærkes, at sagsøgeren ved indgivelsen af stævningen i følgeskrivelsen begrundede stævningens længde med, at Kommissionen havde haft behov for 220 sider i sin beslutning om bødepålæggelse til at analysere en kompleks helhed af faktiske omstændigheder. Endvidere forklarede sagsøgeren i denne skrivelse, at den bestred samtlige aspekter i beslutning K(2006) 4180, hvilket ikke var tilfældet for flertallet af de konkurrencesager, som var blevet anlagt i samme periode.

46 I øvrigt omfattede bilagene til stævningen mere end 750 sider, hvoraf 220 sider var en gengivelse af beslutning K(2006) 4180. Kommissionen har vedhæftet mere end 120 sider bilag til sit svarskrift. Replikken var ledsaget af mere end 160 sider bilag.

47 I sag T-385/06 fremsatte sagsøgeren fem anbringender. Det første anbringende vedrørte den omstændighed, at sagsøgeren ulovligt var blevet pålagt ansvaret for overtrædelsen som moderselskab. Det andet anbringende vedrørte manglende tilsidesættelse af artikel 101 TEUF. Det tredje anbringende vedrørte manglende deltagelse i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse. Det fjerde anbringende vedrørte tilsidesættelsen af artikel 23, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel [101 TEUF] og [102 TEUF] (EFT 2003, L 1, s. 1) og retningslinjerne for bøder, der er pålagt i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5 [KS] (EFT 1998, C 9, s. 3). Det femte anbringende vedrørte en tilsidesættelse af princippet om god forvaltningsskik og af artikel 2 forordning nr. 1/2003, idet Kommissionen angiveligt havde tilsidesat princippet om processuel ligestilling.

48 Søgsmålet i sag T-385/06 krævede dermed en grundig undersøgelse af mange komplekse faktuelle omstændigheder, som til dels lå forud for den overtrædelsesperiode, der blev lagt til grund i beslutning K(2006) 4180 i forhold til sagsøgeren. I øvrigt rejste visse af de i denne sag fremførte anbringender vanskelige juridiske spørgsmål navnlig vedrørende begrebet en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse.

49 For så vidt angår de i sag T-385/06 nedlagte påstande og fremførte anbringender skal det fremhæves, at sagen havde tilknytning til de ni andre sager, som blev anlagt på flere processprog i december 2006 til prøvelse af beslutning K(2006) 4180.

50 I sag T-385/06 og i den sag, som førte til dom af 24. marts 2011, IMI m.fl. mod Kommissionen (T-378/06, ikke trykt i Sml., EU:T:2011:109), havde Acquatis og Simplex nedlagt påstand om annullation af artikel 2, litra 2), nr. 2), i beslutning K(2006) 4180, hvorved de var blevet pålagt en bøde på 2,04 mio. EUR in solidum. Denne omstændighed lå til grund for Kommissionens indsigelse om litispendens i hver af disse sager. Retten tog indsigelsen til følge og afviste påstanden om annullation af artikel 2, litra b), nr. 2), i beslutning K(2006) 4180 i dommen af 24. marts 2011, IMI m.fl. mod Kommissionen (T-378/06, ikke trykt i Sml., EU:T:2011:109). Derimod har Retten annulleret artikel 2, litra b), nr. 2), i beslutning K(2006) 4180 i dommen af 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114).

51 Inden for rammerne af det fjerde anbringende i sag T-385/06 vedrørende bødens størrelse gjorde sagsøgeren opmærksom på en urigtig beregning, som havde tilknytning til den sag, som førte til dommen af 24. marts 2011, IMI m.fl. mod Kommissionen (T-378/06, ikke trykt i Sml., EU:T:2011:109). Sagsøgeren kritiserede Kommissionen for to gange at have tillagt den af Acquatis og Simplex begåede overtrædelsen en meget alvorlig karakter, således som dette angiveligt fremgår af artikel 2, litra a) og b), i beslutning K(2006) 4180.

52 Stadig inden for rammerne af det fjerde anbringende vedrørende bødens størrelse havde sagsøgeren desuden påberåbt sig en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet for så vidt angik bestemmelsen af størrelsen af det relevante geografiske marked, en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og af begrundelsespligten ved inddelingen af karteldeltagerne i tre kategorier på grundlag af deres respektive markedsandele og en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet ved vurderingen af sagsøgerens markedsandele. Disse spørgsmål havde derfor nær tilknytning til den markedsposition, de øvrige

adressater for beslutning K(2006) 4180 havde, og dermed med de ni andre sager, der var blevet anlagt til prøvelse af denne beslutning. Inden for rammerne af de anordnede foranstaltninger med henblik på tilrettelæggelse af sag T-385/06 og forbundet med den af sagsøgeren fremførte argumentation til støtte for det fjerde anbringende, havde Kommissionen i november 2009 desuden opfordret sagsøgeren til at fremlægge en ikke-fortrolig udgave af den oversigt, der var knyttet som bilag til beslutning K(2006) 4180, samt af de oplysninger, sagsøgeren havde lagt til grund for udarbejdelsen af denne oversigt.

53 Endelig havde sagsøgeren inden for det femte anbringende påberåbt sig manglende objektivitet og upartiskhed fra Kommissionens side samt en omvendt bevisbyrde for så vidt angår udtalelserne fra selskaber, som havde anmodet om bødefritagelse.

54 Behandlingen af sag T-385/06 var således særdeles kompleks, idet den krævede en parallel behandling af de ni andre øvrige sager, der var anlagt på flere processprog, til prøvelse af beslutning K(2006) 4180.

55 Det følger heraf, at sag T-385/06 var meget kompleks for så vidt angår den anlagte sags faktuelle og juridiske aspekter samt antallet af parallelle sager, som var blevet anlagt til prøvelse af beslutning K(2006) 4180.

Parternes adfærd og opståede procedurespørgsmål i sag T-385/06

56 Det skal for det første fremhæves, at den stævning, som sagsøgeren indleverede den 14. december 2006 i sag T-385/06, indeholdt 75 sider.

57 Retten opfordrede imidlertid sagsøgeren til at fremlægge en forkortet udgave af den oprindelige stævning, da denne overskred det sideantal, der er fastsat i Rettens praktiske anvisninger til parterne af 14. marts 2002 (EFT 2002, L 87, s. 48, herefter de »praktiske anvisninger til parterne«), dvs. 50 sider.

58 Sagsøgeren indleverede først den 13. februar 2007 en forkortet udgave af den oprindelige stævning, og det er denne udgave, som blev forkyndt for Kommissionen. Den forkortede udgave var i øvrigt ledsaget af en skrivelse, hvori sagsøgeren anførte, at antallet af sider i den forkortede udgave, 65 sider, atter overskred grænsen på 50 sider som fastsat i de praktiske anvisninger til parterne.

59 For så vidt angår Kommissionens adfærd bemærkes for det andet, at denne institution, efter at dens anmodning om udsættelse af fristen var blevet forkastet, den 3. maj 2007 indleverede et svarskrift på 66 sider. I den skrivelse, som ledsagede svarskriftet, anførte Kommissionen, at svarskriftets længde var en konsekvens af stævningens længde.

60 Det skal ligeledes bemærkes, at Kommissionen ved skrivelse af 3. juli 2007 anmodede Retten om at udsætte fristen for afgivelse af duplik, der oprindeligt var fastsat til den 10. august 2007, til den 28. september 2007. Denne anmodning var begrundet som følger. For det første anførte Kommissionen, at sag T-385/06 var en del af et sagskompleks på ti sager anlagt til prøvelse af beslutning K(2006) 4180 på tre forskellige sprog, hvilket krævede koordinering. For det andet havde sagsøgerne i fem af de ti omhandlede sager anmodet om og opnået udsættelse af fristen for indlevering af deres replik, hvilket havde to konsekvenser: Den 3. juli 2007 havde Kommissionen kun modtaget fem replikker, og fristen for indlevering af duplik i de sager, hvori der var anmodet om udsættelse, udløb først i august eller september 2007. For det tredje påberåbte Kommissionen sig nødvendigheden af at sikre overensstemmelse mellem sine duplikker. For det fjerde fremhævede Kommissionen, at Retten havde indrømmet Kommissionen en udsættelse af fristen i fire konnekse sager.

61 Ved skrivelser af 10. juli 2007 oplyste Rettens justitssekretær parterne om, at fristen, efter afgørelse fra afdelingsformanden, for indlevering af duplik var blevet udsat til den 28. september 2007. Herefter indleverede Kommissionen en duplik den 27. september 2007 på processproget. I ledsageskrivelsen anførte Kommissionen, at duplikkens sideantal overskred længden fastsat i de praktiske anvisninger til parterne lidt, hvilket hovedsageligt skyldtes replikkens længde og de i denne indeholdte unøjagtigheder.

62 Heraf følger, at parternes adfærd i sag T-385/06 har bidraget til at forlænge den samlede sagsbehandlingstid.

Den angivelige forekomst af en periode med ubegrundet passivitet i sag T-385/06

63 Det bemærkes for det første, at der i sag T-385/06 gik to år og en måned, henholdsvis femogtyve måneder mellem afslutningen af den skriftlige forhandling ved Kommissionens indlevering af duplik den 27. september 2007 og indledningen af den mundtlige forhandling den 28. oktober 2009.

64 I denne periode blev bl.a. parternes argumenter sammenfattet, sagerne fremmet, tvisterne vurderet i faktisk og retlig henseende og den mundtlige forhandling forberedt.

65 Det skal i øvrigt bemærkes, at sag T-385/06 var anlagt til prøvelse af en kommissionsbeslutning vedrørende en procedure i henhold til artikel 101 TEUF.

66 Sager vedrørende Kommissionens anvendelse af konkurrenceretten, såsom sag T-385/06, er mere komplekse end andre typer sager, navnlig med hensyn til længden af den anfægtede afgørelse, sagsakternes omfang og nødvendigheden af at foretage en detaljeret vurdering af mange komplekse faktiske omstændigheder, som ofte strækker sig vidt i tidsmæssig og geografisk henseende.

67 15 måneder mellem afslutningen af den skriftlige forhandling og indledningen af den mundtlige forhandling er i princippet passende til at behandle sager, som vedrører anvendelsen af konkurrenceretten, såsom sag T-385/06.

68 Det er desuden nødvendigt at tage hensyn til den omstændighed, at der var anlagt flere sager til prøvelse af beslutning K(2006) 4180.

69 Det er i princippet nødvendigt at behandle sager, som er blevet anlagt til prøvelse af den samme afgørelse som Kommissionen, har truffet under anvendelse af EU-konkurrenceretten, herunder når sagerne ikke er forbundne, parallelt. Den parallelle behandling er bl.a. begrundet i sagernes sammenhæng og i nødvendigheden af at sikre en sammenhæng i analysen og besvarelsen af disse sager.

70 Den parallelle behandling af konnekse sager kan derfor begrunde en forlængelse på en måned for hver yderligere konneks sag af perioden mellem den skriftlige forhandlings afslutning og indledningen af den mundtlige forhandling.

71 Der blev anlagt ti sager til prøvelse af beslutning K(2006) 4180 på tre forskellige processprog.

72 Under disse omstændigheder begrunder behandlingen af de ni øvrige sager anlagt til prøvelse af beslutning K(2006) 4180 en forlængelse på ni måneder af sagsbehandlingstiden i sag T-385/06.

73 Følgelig må det fastslås, at en periode på 24 måneder (15 måneder plus 9 måneder) fra afslutningen af den skriftlige forhandling til indledning af den mundtlige forhandling i princippet var passende med henblik på behandlingen af sag T-385/06.

74 Det skal endelig bemærkes, således som det fremgår af denne doms præmis 43-48, at alle aspekter af beslutning K(2006) 4180 vedrørende sagsøgeren blev bestridt i sag T-385/06, og at sagen rejste komplekse faktuelle og juridiske spørgsmål, som skulle vurderes samlet forud for indledningen af den mundtlige forhandling. I øvrigt var parternes processkrifter særligt lange og ledsaget af omfangsrige bilag, som skulle undergå en grundig behandling og kontrol forud for indledningen af den mundtlige forhandling, navnlig for at vurdere deres bevisværdi og for at belyse de faktiske omstændigheder i sagen fuldstændigt. Som det fremgår af denne doms præmis 49-54, bestod der derudover en nær sammenhæng mellem sag T-385/06 og de ni øvrige sager anlagt til prøvelse af beslutningen på flere forskellige sprog. Desuden havde Kommissionen behov for en forholdsvis lang frist for at indlevere en version af duplikken på Den Europæiske Unions Domstols arbejdssprog.

75 Disse objektive omstændigheder kan således begrunde en forlængelse på mindst en måned af perioden mellem den skriftlige forhandlings afslutning og indledningen af den mundtlige forhandling i sag T-385/06.

76 Følgelig må det fastslås, at de 25 måneder, der gik mellem afslutningen af den skriftlige forhandling og indledning af den mundtlige forhandling i sag T-385/06, ikke var en periode med ubegrundet passivitet i behandlingen af den nævnte sag.

77 For det andet har sagsøgeren ikke gjort gældende, at sagsbehandlingstiden i perioden mellem dels indleveringen af stævningen og indleveringen af duplikken, dels indledningen af den mundtlige forhandling og afsigelsen af dom den 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114), var ubegrundet.

78 Det skal under alle omstændigheder fremhæves, at tidsrummet mellem indleveringen af stævningen og indleveringen af duplikken var begrundet i parternes adfærd og kompleksiteten i sag T-385/06. Tidsrummet mellem indledningen af den mundtlige forhandling og afsigelsen af dom den 24. marts 2011, Aalberts Industries m.fl. mod Kommissionen (T-385/06, EU:T:2011:114), kan ligeledes forklares med denne sags faktuelle og juridiske kompleksitet.

79 Det følger heraf, at den samlede sagsbehandlingstid i sag T-385/06 var begrundet med henvisning til sagens særlige omstændigheder, navnlig dens faktuelle og juridiske kompleksitet, til parternes adfærd og til den omstændighed, at der ikke på noget trin i denne sags procedure var perioder med uforklarlig passivitet.

80 Henset til det ovenstående må det fastslås, at anbringendet om en tilsidesættelse af artikel 47, stk. 2, i chartret om grundlæggende rettigheder i sag T-385/06, nærmere bestemt af en rimelig sagsbehandlingstid i denne sag, skal forkastes.

81 Så snart en af betingelserne for at pålægge Den Europæiske Union ansvar uden for kontraktforhold ikke er opfyldt, må sagsøgte ifølge fast retspraksis frifindes i det hele, uden at det er nødvendigt at undersøge de øvrige betingelser for et sådant ansvar (dom af 14.10.1999, Atlante mod Det Europæiske Fællesskab, C-104/97 P, EU:C:1999:498, præmis 65; jf. ligeledes i denne retning, dom af 15.9.1994, KYDEP mod Rådet og Kommissionen, C-146/91, EU:C:1994:329, præmis 81).

82 Den Europæiske Union bør derfor frifindes i det hele.

Sagens omkostninger

83 Ifølge procesreglementets artikel 134, stk. 1, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom.

84 I kendelse af 13. februar 2015, Aalberts Industries mod Den Europæiske Union (T-725/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:107), blev den af Den Europæiske Unions Domstol rejste formalitetsindsigelse afvist, og afgørelsen om sagens omkostninger blev udsat i den henseende. Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol, bør således pålægges at bære sine egne omkostninger og at betale de af sagsøgeren afholdte omkostninger vedrørende formalitetsindsigelsen, som blev rejst af Den Europæiske Unions Domstol, og som gav anledning til kendelse af 13. februar 2015, Aalberts Industries mod Den Europæiske Union (T-725/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:107).

85 Da sagsøgeren har tabt sagen for så vidt angår samtlige påstande vedrørende realiteten, bør det derimod pålægges denne at bære sine egne omkostninger og betale de af Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol, afholdte omkostninger i overensstemmelse med dennes påstand herom.

86 Ifølge procesreglementets artikel 138, stk. 1, bærer de medlemsstater og institutioner, der er indtrådt i en sag, deres egne omkostninger. Kommissionen bør derfor bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Tredje Udvidede Afdeling):

1) Den Europæiske Union frifindes.

2) Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol, tilpligtes at bære sine egne omkostninger og at betale de af Aalberts Industries NV afholdte omkostninger vedrørende formalitetsindsigelsen, som blev rejst af Den Europæiske Unions Domstol, og som gav anledning til kendelse af 13. februar 2015, Aalberts Industries mod Den Europæiske Union (T-725/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:107).

3) Aalberts Industries tilpligtes at bære sine egne omkostninger og at betale de af Den Europæiske Union, repræsenteret ved Den Europæiske Unions Domstol, afholdte omkostninger i sagen, som førte til nærværende dom.

4) Europa-Kommissionen bærer sine egne omkostninger.

Papasavvas Labucka Bieliūnas

Kreuschitz Forrester

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 1. februar 2017.

Underskrifter